

УПРАВНОПРАВНИ АСПЕКТИ ЗАШТИТЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

doi: 10.7251/SPM162249002V

Апстракт

Привредни развој представља један од основних предуслова за превладавање бројних тешкоћа са којима се Босна и Херцеговина суочава последње двије деценије. Његово остварење умногоме зависи од ефикасне заштите конкуренције, коју у Босни и Херцеговини осигурава Конкуренцијски савјет као самостално тијело. Основни инструменти дјеловања овог тијела су управноправног карактера. Стога се у овом раду разматрају управноправни аспекти заштите конкуренције у Босни и Херцеговини. У том погледу идентификују се нормативне, организационе и кадровске претпоставке заштите конкуренције, одређују основни облици заштите конкуренције, те се посебно анализирају ефекти управно-процесне заштите конкуренције у Босни и Херцеговини. Коначно, на основу извршене анализе, аутор износи одређене приједлоге за будуће законско регулисање појединих значајних питања из области заштите конкуренције.

Кључне ријечи: заштита конкуренције, Конкуренцијски савјет БиХ, облици заштите конкуренције, управнопроцесна заштита конкуренције.

---

¹ Мастер права, виши асистент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци, докторанд на Правном факултету Универзитета у Београду

1. УВОД

Једно од општих обиљежја економске сфере у државама ХХИ вијека је доминација тржишних привредних односа. Без обзира на разлике у облицима владавине и државног уређења, карактеру политичких система, степену развијености, те другим битним карактеристикама, државе савременог свијета су се листом одредјиле за тржишну привреду као темељ њиховог развоја. Подстицање и очување одговарајућег степена конкуренције на тржишту представља основни покретач тржишних привреда и гарант њиховог континуираног развоја.

Етимолошки, израз конкуренција се изводи из латинске ријечи *conspicentia*, а означава „супарништво, такмичење, надметање“². Конкуренција, као неизоставан механизам тржишних привреда, представља „систем у коме сваки привредни субјект наступа на тржишту својом привредном иницијативом, тако да међу њима настаје привредно такмичење“³. Иако је ријеч о првенствено економској категорији, конкуренција је предмет проучавања не само економске теорије, него и правних, те политичких наука. Осим тога, конкуренција као категорија својствена тржишним (капиталистичким) привредама, није била страна ни привредама које се не би могле окарактерисати као такве (нпр. у самоуправном систему социјалистичке Југославије, „слободна конкуренција“ је била призната и заштићена уставним и одговарајућим законским прописима)⁴.

Економска теорија конкуренцију одређује као процес надметања привредних субјеката⁵ до којег долази на одређеном тржишту. Наиме, ови субјекти се међусобно надмећу како би

---

² Економски лексикон, Савремена администрација, (Београд 1975), 594.

³ Правна енциклопедија, И, Савремена администрација, (Београд 1985), 649.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Под привредним субјектима у овом раду подразумијевамо произвођаче добара, пружаоце услуга, дистрибутере, те друге субјекте који се јављају на страни понуде робе/услуга и тако утичу на одвијање економских активности у тржишним привредама.

пласирали одређену робу на тржиште, при чему сваки од њих тежи да купцима понуди робу по цијени, количини и квалитету који ће му омогућити присвајање што већег економског профита. Услед овако успостављеног сплета односа на тржишту, привредни субјекти осјећају сталну потребу за усавршавањем, те побољшањем њихове ефикасности. Другим ријечима, на њих дјелује конкурентски притисак, доприносећи стварању услова за економску ефикасност појединачних привредних субјеката, али и привреде као цјелине, чиме позитивно дјелује на привредни раст и друштвено благостање. С друге стране, конкурентски притисак може да доведе и до негативних ефеката. Наиме, поједини привредни субјекти настоје да умање дјеловање конкурентског притиска, предузимајући одређене активности усмјерене против одвијања конкуренције на тржишту, било да је ограничавају, нарушавају или у потпуности спрјечавају⁶.

Из претходних редова произлази да постојање амбивалентних мотива понашања привредних субјеката под дејством конкурентског притиска захтјева развијање одговарајућих механизма заштите конкуренције, све у циљу афирмисања њених позитивних ефеката и сузбијања могућих негативних посљедица. Тако се као најважније средство заштите конкуренције јављају различите правно регулисане процедуре, које се манифестују кроз неколико облика. Данас је у свијету мало држава чији правни системи не садрже посебне регуле о заштити конкуренције, а право конкуренције се непрестано надограђује и усавршава. Поред тога, рецепција *acquis communautaire* у области заштите конкуренције један је од најважнијих захтјева које Европска комисија поставља пред државе кандидате за чланство у Европској унији (даље: ЕУ), што показују Извјештаји Европске комисије којима се оцјењује напредак држава кандидата и потенцијалних кандидата за чланство у

---

⁶ Борис Беговић и Владимир Павић, *Увод у право конкуренције*, Правни факултет Универзитета у Београду, (Београд 2012), 11-16.

ЕУ у процесу европских интеграција⁷. Од ефикасне заштите конкуренције, умногоме зависи способност привреде државе кандидата да се носи са конкурентским притиском који постоји у ЕУ. У погледу овог питања, важно је да државе кандидати за чланство у ЕУ не прибјегну некритичком преузимању правних рјешења из иностранства, што може довести до правне несигурности и наношења веће штете по јавне интересе⁸. На том трагу, Босна и Херцеговина (даље: БиХ) је током претходне деценије значајно реформисала свој правни оквир за заштиту конкуренције. Стога се у овом раду настоје идентификовати облици заштите конкуренције који су заступљени у БиХ, затим се тежи оцртавању управно-правних аспеката заштите конкуренције у БиХ, те се покушава утврдити да ли је управнопроцесна заштита конкуренције адекватан и довољан оквир за ефикасну заштиту конкуренције у БиХ.

У овом раду су обрађена питања нормативних, организационих и кадровских претпоставки заштите конкуренције, те идентификовани карактеристични облици заштите конкуренције у БиХ. Као круна предстојећег рада, посебно поглавље посвећено је управнопроцесној заштити конкуренције у БиХ. Исход предузетог истраживања представљају приједлози за *de lege ferenda* регулисање заштите конкуренције у БиХ.

2. НОРМАТИВНЕ, ОРГАНИЗАЦИОНЕ И КАДРОВСКЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗАШТИТЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ У БиХ

Нормативно уређење заштите конкуренције у БиХ заснива се на одредбама Закона о конкуренцији из 2005. године⁹ (даље: ЗК).

---

⁷ Видјети: Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2015 Report, http://europa.ba/wp-content/uploads/2015/11/20151110_report_bosnia_and_herzegovina.pdf. асп, 27. новембар 2015, 14:22.

⁸ Дијана Марковић-Бајаловић, „Правна сигурност и право конкуренције“, *Право и привреда*, бр. 7-9, (2013), 67.

⁹ „Службени гласник БиХ“, бр. 48/05, 76/07 и 80/09.

Прије доношења ЗК, област заштите конкуренције у БиХ је била регулисана Законом о конкуренцији из 2001. године¹⁰, прије кога је конкуренцијско-правна материја била предмет регулације закона о трговини Републике Српске, односно Федерације БиХ.

У образложењу приједлога ЗК, као уставни основ за његово доношење наведен је чл. III ст. 1 тач. б) Устава БиХ, којим се утврђује надлежност БиХ за спољнотрговинску политику. Иако материја заштите конкуренције обухвата и димензију спољнотрговинских односа, њена суштина је заштита несметаног одвијања конкуренције на тржишту конкретне државе. Устав БиХ у чл. III ст. 3 тач. а) утврђује да све владине функције и овлаштења која нису овим Уставом изричито повјерена институцијама БиХ припадају ентитетима. С тим у вези, Устав Републике Српске у чл. 52 ст. 2 прописује да су монополи забрањени, а чл. 68 ст. 1 тач. б) предвиђа да Република уређује и обезбјеђује „...економске односе са иностранством који нису пренесени на институције БиХ, тржиште и планирање;“. Чл. 1 ст. 1 тач. б) Устава Федерације БиХ регулише искључиву надлежност Федерације БиХ за „утврђивање економске политике...“, „чији је саставни дио и политика заштите конкуренције“¹¹. Евидентно је да уставни основ за доношење Закона о конкуренцији БиХ није недвосмислено утврђен у корист институција БиХ, да заштита конкуренције није изричито повјерена институцијама БиХ, те да у важећем уставно-правном поретку у БиХ постоји упориште за надлежности ентитета (Републике Српске и Федерације БиХ) у области заштите конкуренције.

Поједине одредбе ЗК детаљније су разрађене подзаконским правним актима, које доноси Конкуренијски савјет, као орган за

---

¹⁰ „Службени гласник БиХ“, бр. 30/01.

¹¹ Видјети: Канита Имамовић-Чизмић, „Модалитети правне регулације тржишне конкуренције и њихова веза са економском улогом државе“, *Годишњак Правног факултета у Сарајеву*, LV, (2012), 266, 276, 281-282.

провођење заштите тржишне конкуренције¹². Међу другим важнијим законским прописима донесеним на нивоу БиХ, а који се примјењују у поступцима који, између осталог, за циљ имају заштиту конкуренције, издвајају се: Закон о управном поступку¹³, Закон о управним споровима¹⁴, Закон о систему државне помоћи у Босни и Херцеговини¹⁵, те Закон о јавним набавкама¹⁶.

Поред ових прописа, заштита конкуренције је осигурана и кроз релевантне одредбе ентитетских закона и закона Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине. У том смислу, у Републици Српској су значајне неке одредбе сљедећих закона: Закон о трговини¹⁷, Закон о облигационим односима¹⁸, Закон о парничном поступку¹⁹, Кривични закон Републике Српске²⁰ и Закон о кривичном поступку Републике Српске²¹. На простору Федерације БиХ, заштита конкуренције се остварује на темељу појединих одредби Закона о трговини²², Закона о облигационим односима²³, Закона о парничном поступку²⁴, Кривичног закона Федерације БиХ²⁵, као и Закона о

---

¹² Ови подзаконски акти су доступни на web страници Конкуренцијског савјета БиХ: <http://bihkonk.gov.ba>. asp, 1. април 2015, 15:35.

¹³ „Службени гласник БиХ“, бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09 и 41/13.

¹⁴ „Службени гласник БиХ“, бр. 19/02, 88/07, 83/08 и 74/10.

¹⁵ „Службени гласник БиХ“, бр. 10/12.

¹⁶ „Службени гласник БиХ“, бр. 39/14 и 47/14.

¹⁷ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 6/07, 52/11 и 67/13.

¹⁸ „Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“, бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04.

¹⁹ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13.

²⁰ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 68/07, 73/10, 1/12 и 67/13.

²¹ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 53/12.

²² „Службене новине ФБиХ“, бр. 64/04 и 12/05.

²³ „Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени лист РБиХ“, бр. 2/92, 13/93 и 13/94.

²⁴ „Службене новине ФБиХ“, бр. 53/03, 73/05 и 19/06.

кривичном поступку Федерације БиХ²⁶. У Брчко Дистрикту БиХ кривично-правна заштита конкуренције је осигурана чл. 247 Кривичног закона Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине-Пречишћени текст²⁷, којим се забрањује стварање монополистичког положаја на тржишту.

Кључни орган за обезбјеђење заштите конкуренције у БиХ је Конкурентијски савјет (даље: КС). КС је самостално тијело са својством правног лица, чији је основни задатак осигурање досљедне примјене ЗК и подзаконских аката којима се ЗК разрађује на цијелој територији БиХ. С тим у вези, КС има искључиву надлежност у одлучивању о постојању забрањеног конкурентског дјеловања на тржишту (чл. 21 ЗК). У саставу КС, дјелују Канцеларије за конкуренцију у Републици Српској (у Бањој Луци) и Федерацији БиХ (у Мостару), као организационе јединице КС ван његовог сједишта. Њихово постојање је у складу са Уставом БиХ утврђеном подјелом надлежности између БиХ и ентитета, а неопходно је с обзиром да област унутрашњих трговинских односа у БиХ нормативно уређују ентитети. Наиме, ентитети имају своје законе о привредним друштвима, тржишту хартија од вриједности, преузимању акционарских друштава, платном промету итд. За обављање ових послова задужен је низ ентитетских институција. Имајући у виду значај континуиране сарадње свих субјеката релевантних за политику заштите конкуренције, постојање канцеларија за конкуренцију у РС и ФБиХ је важан организациони предуслов такве сарадње КС са надлежним ентитетским тијелима, те доприноси заштити и промоцији тржишне конкуренције у БиХ. Дакле, са аспекта уставног уређења у БиХ и практичних потреба, очигледна

---

²⁵ „Службене новине ФБиХ“, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 и 76/14.

²⁶ „Службене новине ФБиХ“, бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 и 59/14.

²⁷ „Службени гласник БД БиХ“, 33/13.

је утемељеност постојања ентитетских канцеларија за конкуренцију²⁸.

Финансирање рада КС се обезбјеђује искључиво из буџета институција БиХ, што није најбоље рјешење, ако се имају у виду честе политичке кризе и неријетко привремено финансирање институција БиХ. Како би се овај проблем избјегао, пожељно је да дио прихода КС остварује као изворне, и то од наплате административних такси (не и казни, које би требале бити приход буџета) у вези са процесним радњама у поступку заштите конкуренције. Такође, као извор финансирања ваљало би предвидјети донације и друге приходе (приходе од публикација, организованих семинара и сл.). Треба рећи и то да су у периоду од 2001. до 2005. године донације Европске комисије представљале значајан извор прихода, те омогућиле успостављање КС²⁹.

Персонални састав КС чине шест чланова, који се именују на мандат од шест година, с могућношћу још једног поновног избора. Мандат члана КС не може престати прије истека прописаног рока, осим у случајевима прописаним чл. 23 ЗК. Чланови КС се бирају из реда признатих стручњака у одговарајућој области и имају статус једнак управним судијама (чл. 22 ст. 2 ЗК). ЗК даље регулише именовање чланова КС, које се проводи на сљедећи начин: три члана КС именује Савјет министара БиХ (по једног из сва три конститутивна народа), два члана КС именује Влада Федерације БиХ и једног члана КС именује Влада Републике Српске. Савјет министара БиХ, на приједлог КС, сваке године именује предсједника КС из реда чланова КС на период од једне године, без права на поновни избор током мандата члана КС.

---

²⁸ Супротно, неуставно и политички мотивисано становиште износи Вулетић у тексту: Давор Вулетић, *Истраживање о конкуренцији и државној помоћи у Босни и Херцеговини*, Алумни удружење Центра за интердисциплинарне студије и Европски институт у Софији, (Сарајево 2005), 34.

²⁹ *Ibid*; 7-8.

Сматрамо да је, у вези са питањем избора чланова КС, потребно водити рачуна о слjedeћем. Прво, у Уставу БиХ не постоји изричита надлежност институција БиХ у области заштите конкуренције. Према томе, у избору чланова КС би, као и до сада, требало да учествују институције БиХ и њених ентитета. У том погледу, ваљало би предвидјети надлежност Парламентарне скупштине БиХ за избор три члана КС (по једног из сва три конститутивна народа), док би преостала три члана бирали Парламент Федерације БиХ (два члана) и Народна скупштина Републике Српске (једног члана). Чланови КС које бирају ентитетска представничка тијела не би морали бити припадници конститутивних народа, што би омогућило припадницима националних мањина да равноправно са припадницима конститутивних народа конкуришу за члана КС³⁰. Трансфер надлежности за избор чланова КС од носилаца извршне власти ка представничким тијелима БиХ и њених ентитета, додатно би ојачао ауторитет КС и поред самосталности му омогућио независност у раду, посебно у односу на извршну власт. Предсједника КС би на мандат од једне године, умјесто Савјета министара, бирали чланови КС. Овакво рјешење је заступљено у упоредном праву, а отклонило би тешкоће уочене у пракси КС³¹. Најзад, КС би имао обавезу да подноси редовне годишње извјештаје о свом раду Парламентарној скупштини БиХ, Парламенту Федерације БиХ и Народној скупштини Републике Српске.

Слједeће важно питање организације рада КС и претпоставка његовог успјешног функционисања је начин рада и одлучивања. Кворум за пуноважно одлучивање КС чини најмање пет присутних чланова КС. Одлуке КС се доносе већином гласова присутних

---

³⁰ Ово је нарочито значајно у контексту поштовања пресуде Европског суда за људска права у предмету Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине (Апликације бр. 27996/06 и 34836/06).

³¹ Видјети Рјешење бр. 05-26-2-013-44-III/14 од 9.6.2015 године, којим је након ћутања управе због немогућности сазивања сједнице КС, а усљед неименовања новог предсједника КС од стране Савјета министара БиХ, утврђено да привредни субјект HD-WIN д.о.о. не злоупотребљава доминантан положај.

чланова, с тим да за сваку одлуку мора гласати најмање по један члан из реда сваког конститутивног народа. Разлог за овакву већину потребну за одлучивање КС треба тражити у Уставу БиХ, којим је БиХ утемељена на консоцијацијском моделу³². Како ова одредба не би била узрок отежаног доношења одлука, ЗК прописује да члан КС не може бити уздржан од гласања. Треба рећи да у досадашњем раду КС зависност доношења одлука од националне припадности чланова КС који су за њу гласали није често долазила до изражаја, нити је у већој мјери реметила ефикасност рада КС. Наиме, од готово 350 одлука КС донесених за претходних десет година рада, свега у 4 случаја је (не)доношење одлуке било резултат изостанка потребног броја гласова за одлуку из реда једног од конститутивних народа³³. Стога смо мишљења да одредбу о „националном гласању“ треба задржати, а питање немогућности доношења одлука због изостанка гласова из реда сваког конститутивног народа треба рјешавати према рецептима консоцијацијског модела. У том смислу, могуће рјешење је да се у оваквим случајевима законом предвиди посебна процедура усаглашавања ставова чланова КС, како би се обезбједила прописана већина. У вези са контролом концентрација, исход такве процедуре би требале бити одлуке о условном одобрењу истих, чиме би се постигао компромис супротстављених ставова.

Прецизније дефинисање начина рада, одлучивања, као и друга питања у вези са радом, предмет су Пословника о раду, који доноси КС (чл. 24 ст. 4 ЗК).

---

³² Видјети: Петар Кунић, *Промјене Устава Босне и Херцеговине – pro et contra: критичке опаске на поједина институционална рјешења: досадашња искуства и могућа рјешења*, Удружење наставника и сарадника Универзитета у Бањој Луци, (Бања Лука 2015), 15-20.

³³ Ради се о следећим одлукама КС: Рјешење бр. 05-26-2-12-52-II/13 од 6.3.2014; Рјешење бр. 05-26-2-028-144-II/10 од 29.5.2014; Рјешење бр. 05-26-1-014-374-II/13 од 10.6.2014; Рјешење бр. 05-26-1-04-85-II/14 од 29.1.2015 године.

Кадровски капацитети КС нису у потпуности изграђени, а ЗК не садржи посебне одредбе о стручној служби КС³⁴. Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији у КС је донесен 4. јануара 2007. године, а садржи одредбе о организационим јединицама КС, дјелокругу и организацији рада, сарадњи и јавности рада КС и другим значајним организационим питањима. Разликују се Стручна служба КС, као основна организациона јединица и Канцеларије за конкуренцију у Републици Српској и Федерацији БиХ, као унутрашње организационе јединице ван сједишта КС. У Стручној служби КС запослено је 10 службеника (дипломираних правника и дипломираних економиста), чији је основни задатак провођење поступ(а)ка заштите конкуренције у случајевима постојања забрањених споразума, злоупотребе доминантног положаја и контроле концентрација, као и давање мишљења у вези са примјеном ЗК. Сматрамо да је у наредном периоду потребно реформисати организациону структуру КС, уз формирање нових и јачање капацитета постојећих организационих јединица. У том циљу, неопходно је изградити Програм обуке запослених у стручној служби КС. Полазећи од значаја континуираног анализирања тржишта, потребно је обезбједити услове за вршење секторских анализа од стране КС. Имајући у виду досадашњу праксу КС, број предмета према областима, те друге битне елементе, организациона структура Стручне службе КС се може организовати на сљедећи начин: 1) Служба за контроле концентрација; 2) Служба за забрањене споразуме и спрјечавање злоупотреба доминантног положаја; 3) Служба за сарадњу (домаћу и међународну) и односе са јавношћу; 4) Служба за економске анализе; 5) Служба за посебне секторе тржишта³⁵. Сматрамо да би оваква структура додатно

---

³⁴ ЗК једино у Глави IV, којом се уређује поступак доношења одлука, говори о службеном лицу КС, које је задужено за предузимање одређених радњи у поступку заштите конкуренције.

³⁵ О пракси КС и структури предмета према областима тржишта видјети: Сања Каваз Хукић, „Стање и перспективе права конкуренције у Босни и Херцеговини“, *Правна мисао*, бр. 3-4, (2013), 22-25.

оснажила капацитете КС за спровођење његових основних задатака.

3. ОБЛИЦИ ЗАШТИТЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ У БиХ

Заштита конкуренције у БиХ је обезбјеђена како непосредно у управном поступку од стране КС, тако и посредно у управним и судским поступцима од стране надлежних органа БиХ, Републике Српске, Федерације БиХ и Брчко Дистрикта БиХ.

Управно-процесним путем се на непосредан начин, у складу са ЗК, врши заштита тржишне конкуренције у БиХ. КС води посебан управни поступак заштите конкуренције, прописан ЗК, на који се супсидијарно примјењују одредбе Закона о управном поступку БиХ. Против коначних одлука КС донесених у поступку заштите конкуренције, обезбјеђена је судска заштита у управном спору пред Судом БиХ, тј. пред његовим Управним одјељењем. Правноснажне судске одлуке Управног одјељења Суда БиХ се могу побијати захтјевом за преиспитивање судске одлуке, као ванредним правним лијеком који се може поднијети Апелационом одјељењу Суда БиХ због повреде закона БиХ или због повреде правила поступка који је претходио доношењу побијане одлуке. У случају постојања повреде права или слобода зајемчених Уставом БиХ, која је резултат судске одлуке донесене поводом поступка заштите конкуренције, оштећена странка може поднијети апелацију Уставном суду БиХ. Коначно, ако су искориштене претходне процесне могућности заштите пред домаћим судовима и испуњене друге неопходне претпоставке, странка може предати апликацију Европском суду за људска права у Стразбуру, наравно, под условом да је повријеђено неко њено право или слобода који су заштићени Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода.

Посредна заштита конкуренције у БиХ се остварује на два колосјека. Прво, у поступцима које воде одговарајуће институције

БиХ, а који као један од циљева имају и заштиту конкуренције. Друго, у грађанским и кривичним поступцима пред надлежним тијелима ентитета, Републике Српске и Федерације БиХ.

У погледу првонаведеног колосјека, значајни су поступак јавних набавки и поступак контроле државне помоћи. Поступак јавних набавки у БиХ почива на принципима транспарентности у раду уговорних органа, једнакости и недискриминације кандидата/понуђача, као и обезбјеђењу праведне и активне конкуренције, све у циљу најефикаснијег кориштења јавних средстава, у вези са предметом јавне набавке и његовом сврхом (чл. 3 Закона о јавним набавкама БиХ). Иако је примаран циљ поступка јавних набавки оптимално кориштење јавних средстава, међу његовим основним принципима се издваја дужност обезбјеђења праведне и активне конкуренције. С тим у вези, надлежна Агенција за јавне набавке, Канцеларија за разматрање жалби БиХ, али и уговорни органи, дужни су не само да се старају о заштити конкуренције у поступцима јавних набавки, него и да обавијесте КС у случају постојања сазнања о повредама тржишне конкуренције³⁶.

Основни циљ поступка контроле државне помоћи је „успостављање и обезбјеђивање конкурентних тржишних услова“ (чл. 1 Закона о систему државне помоћи у БиХ). Дакле, посебан управни поступак контроле државне помоћи је комплементаран поступку заштите конкуренције, јер су оба поступка управљена на стварање одговарајућег конкурентског притиска на тржишту БиХ. Под недозвољеном државном помоћи се сматра „државна помоћ у било ком облику која нарушава или пријети да наруши тржишну конкуренцију давањем предности одређеним привредним субјектима, производњи или трговини одређених производа или пружању одређених услуга, у мјери у којој то може утицати на испуњавање

---

³⁶ У случају постојања тзв. намјештених понуда у поступцима јавних набавки, радило би се о забрањеним споразумима из чл. 4 ЗК, због чега би морао бити покренут поступак заштите конкуренције од стране КС.

обавеза БиХ у међународним споразумима“ (чл. 5 Закона о систему државне помоћи у БиХ).

С обзиром на повезаност поступака јавних набавки и контроле државне помоћи са материјом заштите конкуренције, требало би у ЗК, односно у законима о јавним набавкама и систему државне помоћи у БиХ утврдити обавезу сарадње надлежних тијела у овим поступцима са КС. Осим тога, КС би морао сарађивати и са судовима, полицијским тијелима, пореским органима, те институцијама надлежним за послове статистике, регистрације привредних субјеката, вођење евиденције хартија од вриједности и сл.³⁷.

Други правац за остваривање заштите конкуренције у БиХ отварају кривично-правне и грађанско-правне одредбе ентитетских закона, а ЗК у чл. 43 ст. 6 утврђује да рјешење које доноси КС није од утицаја на евентуалну кривичну и/или грађанску одговорност о којој одлучују надлежни судови. Тако Кривични закон Републике Српске у чл. 257 прописује кривично дјело „Стварање монополистичког положаја на тржишту“, док истоимено кривично дјело садржи и чл. 253 Кривичног закона Федерације БиХ. Грађанско-правни вид заштите конкуренције има упориште у начелу забране стварања и искоришћавања монополског положаја, које је утврђено у законима о облигационим односима, који се примјењују у Републици Српској и Федерацији БиХ. Свако лице које услед оваквог стварања и искоришћавања монополског положаја од стране другог лица претрпи штету, могло би захтјевати накнаду исте у парничном поступку пред надлежним ентитетским судовима. У циљу потпуније заштите лица оштећених антиконкурентским понашањима, требало би у ЗК предвидјети могућност потраживања накнаде штете проузроковане актима и радњама који представљају повреду конкуренције и утврђени су као такви рјешењем КС. То би појачало како генералну, тако и специјалну превенцију антиконкурентског понашања у БиХ. Према важећем правном режиму, над-

---

³⁷ Сања Каваз Хукић, „Стање и перспективе права конкуренције у Босни и Херцеговини“, *Правна мисао*, бр. 3-4, (2013), 21.

лежност по тужбама за накнаду штете би имали судови ентитета, и то Окружни привредни судови у Републици Српској и Општински судови у Федерацији БиХ.

4. УПРАВНОПРОЦЕСНА ЗАШТИТА КОНКУРЕНЦИЈЕ У БиХ

Управно-процесни механизми представљају основни вид заштите конкуренције у БиХ. У том погледу, КС има овлашћење да води поступак заштите конкуренције поводом више значајних питања, као што су: забрањени рестриктивни споразуми, појединачна изузећа рестриктивних споразума, забрана злоупотребе доминантног положаја на релевантном тржишту, те контрола концентрација. Осим тога, КС је надлежан да подзаконским актима ближе дефинише услове и критеријуме за примјену групних изузећа рестриктивних споразума, као и за постојање споразума мале вриједности.

Посебан управни поступак заштите конкуренције пред КС може бити покренут на основу захтјева странке или по службеној дужности, уколико КС оцјени да постоји основана сумња³⁸ да се значајно спрјечава, ограничава или нарушава тржишна конкуренција. С тим у вези, захтјев за покретање поступка заштите конкуренције према одредбама ЗК могу поднијети: а) свако правно или физичко лице које за то има правни или економски интерес, што је КС дужан да утврди у сваком конкретном случају; б) привредне коморе, удружења послодаваца и предузетника; в) удружења потрошача; г) органи извршне власти у БиХ³⁹. Овако широко

---

³⁸ Како се може видјети, за покретање поступка заштите конкуренције ЗК тражи посебан степен вјероватности постојања антиконкурентског понашања, аналогно кривичном процесном праву.

³⁹ Не видимо разлог да ова листа не буде проширена и на органе судске власти у БиХ, те друге државне органе и организације који у свом раду могу доћи до сазнања о евентуалним повредама конкуренције.

постављен круг активно легитимисаних лица за покретање поступка, омогућава ефикаснију заштиту конкуренције, а на КС је да у сваком конкретном случају утврди својство странке и оцјени да ли је потребно закључком покренути поступак. Против закључка о покретању поступка није допуштена жалба (чл. 32 ст. 3 ЗК).

Након донесеног закључка о покретању поступка, КС именује одговорног члана КС који руководи поступком и одређује службено лице задужено за вођење поступка (чл. 34 ст. 1 ЗК). КС доставља закључак о покретању поступка, те захтјев странке (ако је поводом њега покренут поступак), странци против које је поступак покренут, а ова је дужна дати одговор на захтјев и доставити друге тражене информације, прилоге и документацију у року који одреди КС (чл. 33 ЗК). КС има бројна овлашћења, углавном инспекцијског карактера, у погледу прикупљања података (чл. 35 ЗК), а терет доказивања је на странци која је покренула поступак (чл. 36 ЗК). Такође, странке у поступку пред КС имају право увида у спис (чл. 37 ЗК), што се не односи на исправе и документе који се сматрају пословном тајном у смислу чл. 38 ЗК.

У предметима када се ради о странкама са супротним интересима обавезно је одржавање усмене расправе (чл. 39 ст. 1 ЗК). Изузетак од ове обавезе постоји када се након пријема писменог изјашњења странке против које се води поступак утврди да међу странкама није спорно чињенично стање и не постоје друге сметње за доношење рјешења. У том случају се рјешење може донијети и без одржавања усмене јавне расправе (чл. 39 ст. 2 ЗК). Усмена расправа је, у правилу, јавна, а јавност се може искључити из разлога прописаних чл. 141 ст. 2 Закона о управном поступку БиХ. Изостанак било које од позваних странака са усмене расправе, у правилу, за посљедицу има њено одгађање и заказивање нове (чл. 39 ст. 4 ЗК). Ако било која од позваних странака изостане са следеће усмене расправе, у правилу, неће се заказивати нова усмена расправа (чл. 39 ст. 5 ЗК). Имајући у виду законске рокове за доношење рјешења у поступку заштите конкуренције, неоп-

равдан изостанак странке са друге усмене расправе би увијек морао имати за посљедицу њено одржавање у одсуству те странке.

Више одредби ЗК говоре о могућности изрицања мјера од стране КС (чл. 11 ст. 1, у вези са рјешењем о забрани злоупотребе доминантног положаја; чл. 18 ст. 3, у вези са рјешењем о концентрацији; чл. 19 регулисањем мјера након провођења недопуштене концентрације; чл. 40 уређењем привремене мјере). Јасно је да се овдје ради о управним мјерама, које се изричу у диспозитиву рјешења којим се у меритуму одлучује о управној ствари заштите конкуренције или посебним рјешењем. ЗК, осим у чл. 19, не прецизира садржину ових мјера, па је из разлога правне сигурности неопходно у законском тексту издвојити и уредити посебне врсте мјера (нпр. структурне мјере, мјере понашања и сл.)⁴⁰.

КС доноси двије врсте одлука у поступку заштите конкуренције: рјешење и закључак. Рјешењима КС се оцјењује, односно утврђује (не)постојање повреде конкуренције, утврђује (не)дозвољеност појединачног изузећа рестриктивног споразума, оцјењује (не)допуштеност концентрације или одређују одговарајуће мјере прописане ЗК. Осим у напријед наведеним случајевима, КС доноси и друга рјешења, закључке и друге акте на основу одредби ЗК (чл. 42 ЗК). КС може, прије доношења коначног рјешења, у писаној форми обавијестити странке о садржају рјешења које намјерава донијети (чл. 43 ст. 4 ЗК). ЗК уређује могућност доношења рјешења по пријави концентрације у скраћеном поступку, и то у чл. 18, који се налази у дијелу закона који третира претежно материјално-правна питања. У истом дијелу ЗК, процесно-правне одредбе се могу наћи и у чл. 11, који се односи на рјешење о злоупотреби доминантног положаја, те чл. 5 који се бави појединачним изузећима. Из разлога прегледности и досљедности систематике закона сматрамо да би се сва процесна питања из ЗК морала наћи у саставу Главе IV, која уређује поступак доношења одлука. Као по-

---

⁴⁰ У чл. 40 ст. 2 ЗК је потребно извршити и језичко сређивање правне норме, у којој је очигледан плеоназам када прописује да „...трајање привремене мјере, у правилу, не може трајати дуже од три мјесеца...“.

себну врсту неименованог ванредног правног лијека, ЗК је предвидио могућност КС да, на захтјев странке или по службеној дужности, поново преиспита рјешење. До овога може доћи у следећим случајевима: 1) гдје је била стварна промјена у чињеницама на којима је било засновано то рјешење, а од значајног су утицаја на тржишну конкуренцију; 2) гдје странке у поступку дјелују у супротности с обавезама које је утврдио КС; 3) гдје је рјешење засновано на непотпуним, нетачним или лажним информацијама које су дале странке у поступку (чл. 43 ст. 5 ЗК)⁴¹. Осим тога, ЗК познаје и посебне случајеве преиспитивања рјешења о појединачном изузећу споразума (чл. 5 ст. 3), односно измјене рјешења којим је условно одобрена концентрација (чл. 18 ст. 8). С обзиром да законодавац не наводи у којем се року могу извршити овакве ванредне правне интервенције, новелирањем ЗК би морали бити предвиђени рокови у којим се исте могу предузети. Тиме би се додатно заштитила права странке у поступку и осигурала правна сигурност.

Опасном по јавни интерес чини се одредба чл. 11 ст. 2 ЗК, којом се утврђује да „се закљученим споразумом односно поступањем привредног субјекта не злоупотребљава доминантан положај, ако КС није донио рјешење у року од четири мјесеца од покретања поступка закључком.“ Штавише, уколико због ћутања КС није донесено рјешење о злоупотреби доминантног положаја, „на посебан захтјев привредног субјекта, КС доноси рјешење, ... којим утврђује да закљученим споразумом, односно пропуштањем привредни субјект не злоупотребљава доминантан положај.“ Дакле, ЗК оставља могућност да случајеви озбиљних повреда конкуренције, међу које спада злоупотреба доминантног положаја, због евентуалне неактивности КС не буду спрјечени и санкционисани. Законодавац иде и даље, па потенцијалним прекршиоцима ЗК пружа право да захтјевају доношење декларативног управног акта, којим

---

⁴¹ Видјети Рјешење бр. 02-26-1-09-51-П/13 од 10.10.2013. године, које је донесено по Захтјеву привредног субјекта БИМАЛ за преиспитивање Рјешења бр. 02-26-1-09-14-П/13 од 1.8.2013. године.

би претпостављена повреда конкуренције добила правни атест, а након његове правноснажности била нападљива још само изузетно, ванредним правним средствима (видјети рјешење наведено у фусноти 31). Мишљења смо да би ове законске одредбе морале бити брисане, а рокови за доношење рјешења о злоупотреби доминантног положаја би, као што је то случај код забрањених споразума из чл. 4 ЗК, требали имати инструктивни карактер.

Одлуке КС се достављају странкама у поступку и објављују у Службеном гласнику БиХ, службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Одлуке КС обавезујуће су на цијелој територији БиХ и примјењују се даном објављивања (чл. 45 ЗК). Из овога слиједи да странка сазнаје садржину одлуке на два начина, након уредно извршене доставе од стране КС и читањем њеног текста из службеног гласила. Најчешће ће се ова два начина сазнања одлуке односити на различите тренутке у времену, што може да изазове практичне проблеме у погледу изјављивања тужбе и покретања управног спора против коначног управног акта КС. Наиме, према чл. 46 ст. 2 ЗК, „незадовољна странка у поступку (заштите конкуренције – Б. В.) може покренути управни спор пред Судом БиХ у року од 30 дана од пријема одлуке, односно од дана објављивања одлуке.“ ЗК не одређује од када ће се рачунати наведени рок од 30 дана, уколико пријем одлуке и њено објављивање нису наступили у истом дану, што је у пракси најчешћи случај. Мишљења смо да би требало измијенити цитирану законску одредбу, рок за покретање управног спора рачунати од дана достављања одлуке КС странци⁴², а за објављивање одлука КС у службеном гласилу не везивати наступање њихових правних дејстава⁴³. Осим тога, у погледу судске контроле одлука КС, пожељна је специ-

---

⁴² Идентично рјешење садрже чл. 71 *Закона о заштити конкуренције Републике Србије*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 51/09 и 95/13 и чл. 67 *Закона о заштити тржишног натјечања Републике Хрватске*, „Народне новине“, бр. 79/09 и 80/13.

⁴³ Посебан проблем представља чињеница да се одлуке КС објављују како у Службеном гласнику БиХ, тако и у службеним гласилима Републике Српске, Федерације БиХ и Брчко Дистрикта БиХ, што додатно усложњава ово питање.

јализација судија Управног одјељења Суда БиХ у области заштите конкуренције.

На крају, да би се постигла сврха поступка заштите конкуренције, неопходно је осигурати ефикасно извршење одлука КС. У том погледу, КС може затражити правну помоћ органа надлежних за њихово принудно извршење, који су дужни поступити по захтјеву КС, придржавајући се мјера наведених у захтјеву (чл. 47 ЗК). Како законодавац није уредио шта ће се десити уколико КС не добије затражену правну помоћ, ваљало би предвидјети одређени вид одговорности надлежних органа, односно одговорних лица тих органа, за манифестовану несарадњу (нпр. КС би информацију о несарадњи могао објавити у свом Годишњем извјештају). Најзад, у сврху остварења заштите конкуренције ЗК прописује двије врсте новчаних казни: 1) за теже повреде закона (чл. 48 ЗК) и 2) за остале повреде закона (чл. 49 ЗК). Ове казне се могу изрицати како субјектима који врше антиконкурентске акте, те одговорним лицима тих субјеката, тако и лицима која нису странке у поступку, а имају одређене обавезе у поступку прописане ЗК. Изрицање свих врста новчаних казни је у надлежности КС. Коначно, треба указати на овлашћење КС из чл. 54 ЗК да у појединим случајевима примјењује процедуру ублажавања казни (Leniency Program), чиме је повећана могућност КС да открије неке од најтежих облика повреда конкуренције.

5. ЗАКЉУЧАК

На основу анализе нормативно-правних рјешења утврђено је да Босна и Херцеговина непосредно штити конкуренцију путем посебног конкуренцијског тијела, те посједује нормативни и организациони оквир за вршење различитих облика посредне заштите конкуренције. Уочава се још увијек недовољна изграђеност административних, али и судских капацитета за ефикасну заштиту конкуренције. Стога је у наредном периоду неопходно посветити по-

себну пажњу даљем кадровском јачању конкуренцијских тијела, стручном оспособљавању и усавршавању запослених, али и специјализацији судија које врше управно-судску контролу. Ради потпуније заштите субјеката оштећених антиконкурентским понашањима, потребно је законом предвидјети право на накнаду штете због повреде правила конкуренције. Поред тога, значајно би било унаприједити сарадњу институција које су релевантне за заштиту конкуренције, како прописивањем законских одредби, тако и кроз развијање одговарајућих метода размјене информација.

У правном оквиру заштите конкуренције у Босни и Херцеговини, на првом би мјесту ваљало појачати финансијску и организациону независност КонкурENCIЈског савјета у односу на органе извршне власти. У том смислу, требало би осигурати различите изворе финансирања КонкурENCIЈског савјета, те извршити пренос надлежности за избор његових чланова са извршних на законодавне органе Босне и Херцеговине и ентитета. Иако условљеност доношења одлука гласањем најмање по једног припадника сваког од конститутивних народа није у већој мјери реметила ефикасност рада КонкурENCIЈског савјета, сматрамо да би полазећи од консоцијацијског модела требало изградити посебну процедуру усаглашавања, и то у случајевима када због таквог начина гласања није могуће донјети одлуку, при чему би акценат био на налажењу компромиса између супротстављених ставова.

У погледу управно-процесне заштите конкуренције у Босни и Херцеговини, предложили смо нову систематику Закона о заштити конкуренције, која би јасно разграничила материјално-правна и процесна питања. Затим је у циљу правне сигурности неопходно временски ограничити могућност преиспитивања рјешења, а ради заштите јавног интереса рок за доношење рјешења о злоупотреби доминантног положаја треба имати инструктиван карактер. Поред тога, нужно је отклонити непрецизност одредби о року за покретање судске заштите против одлука КонкурENCIЈског савјета, те исти рачунати од дана достављања одлуке странци. Најзад, по-

жељно је предвидјети одређени вид одговорности надлежних органа који одбију да пруже правну помоћ Конкуренцијском савјету.

Имајући у виду да је осигурање оптималног конкурентског притиска на тржишту задатак од јавног интереса, може се констатовати да је управно-процесна заштита конкуренције адекватан и довољан оквир за ефикасну заштиту конкуренције у Босни и Херцеговини. Ипак, овај оквир је потребно континуирано усавршавати, одговарајући на потребе друштва и промјењивог привредног окружења. Томе у прилог су и приједлози изнесени у овом тексту.

Војан Влашки*

ADMINISTRATIVE LEGAL ASPECTS OF THE PROTECTION OF COMPETITION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract

Economic development is one of the basic preconditions for overcoming many difficulties, which Bosnia and Herzegovina has been facing the last two decades. Its realization depends largely on the effective protection of competition, which in Bosnia and Herzegovina provides the Competition Council as an autonomous body. The main instruments in activities of this body are of administrative legal character. Therefore, this paper discusses the administrative legal aspects of competition in Bosnia and Herzegovina. In this regard, it identifies the normative, organizational and human resources preconditions for the protection of

---

* Master of Laws, Senior Assistant of the University of Banja Luka Faculty of Law, PhD student at University of Belgrade Faculty of Law

competition, determines the basic forms of the protection of competition, and, in particular, analyzes the effects of the administrative procedural protection of competition in Bosnia and Herzegovina. Finally, on the basis of the analysis, the author presents specific proposals for future legal regulation of some important issues in the field of competition.

Key words: **Protection of competition , Competition Council of BiH, forms of the protection of competition, administrative procedural protection of competition.**

ЛИТЕРАТУРА

1. Беговић, Борис и Павић, Владимир. *Увод у право конкуренције*. Правни факултет Универзитета у Београду. Београд 2012.
2. Вулетић, Давор. *Истраживање о конкуренцији и државној помоћи у Босни и Херцеговини*. Алумни удружење Центра за интердисциплинарне студије и Европски институт у Софији. Сарајево 2005.
3. *Економски лексикон*, Савремена администрација, Београд 1975.
4. *Закон о заштити конкуренције Републике Србије*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 51/09 и 95/13.
5. *Закон о заштити тржишног натјецања Републике Хрватске*, „Народне новине“, бр. 79/09 и 80/13.
6. *Закон о јавним набавкама*, „Службени гласник БиХ“, бр. 39/14 и 47/14.
7. *Закон о конкуренцији*, „Службени гласник БиХ“, бр. 48/05, 76/07 и 80/09.
8. *Закон о кривичном поступку Републике Српске*, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 53/12.

9. *Закон о кривичном поступку Федерације БиХ*, „Службене новине ФБиХ“, бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 и 59/14.
10. *Закон о облигационим односима*, „Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“, бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04.
11. *Закон о облигационим односима*, „Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени лист РБиХ“, бр. 2/92, 13/93 и 13/94.
12. *Закон о парничном поступку*, „Службене новине ФБиХ“, бр. 53/03, 73/05 и 19/06.
13. *Закон о парничном поступку*, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13.
14. *Закон о систему државне помоћи у Босни и Херцеговини*, „Службени гласник БиХ“, бр. 10/12.
15. *Закон о трговини*, „Службене новине ФБиХ“, бр. 64/04 и 12/05.
16. *Закон о трговини*, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 6/07, 52/11 и 67/13.
17. *Закон о управним споровима*, „Службени гласник БиХ“, бр. 19/02, 88/07, 83/08 и 74/10.
18. *Закон о управном поступку*, „Службени гласник БиХ“, бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09 и 41/13.
19. Имамовић-Чизмић, Канита. „Модалитети правне регулације тржишне конкуренције и њихова веза са економском улогом државе“. *Годишњак Правног факултета у Сарајеву*. LV. (2012).
20. Каваз Хукић, Сања. „Стање и перспективе права конкуренције у Босни и Херцеговини“. *Правна мисао*. бр. 3-4. (2013).
21. *Кривични закон Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине-Пречишћени текст*, „Службени гласник БД БиХ“, 33/13.
22. *Кривични закон Републике Српске*, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 68/07, 73/10, 1/12 и 67/13.

23. *Кривични закон Федерације БиХ*, „Службене новине ФБиХ“, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 и 76/14.
24. Кунић, Петар. *Промјене Устава Босне и Херцеговине – pro et contra: критичке опаске на поједина институционална рјешења: досадашња искуства и могућа рјешења*. Удружење наставника и сарадника Универзитета у Бањој Луци. Бања Лука 2015.
25. Марковић-Бајаловић, Дијана. „Правна сигурност и право конкуренције“. *Право и привреда*. бр. 7-9. (2013).
26. *Правна енциклопедија, И*, Савремена администрација, Београд 1985.
27. Рјешење Конкурентијског савјета бр. 02-26-1-09-51-П/13 од 10.10.2013. године.
28. Рјешење Конкурентијског савјета бр. 05-26-2-12-52-П/13 од 6.3.2014. године.
29. Рјешење Конкурентијског савјета бр. 05-26-2-028-144-П/10 од 29.5.2014. године.
30. Рјешење Конкурентијског савјета бр. 05-26-1-014-374-П/13 од 10.6.2014. године.
31. Рјешење Конкурентијског савјета бр. 05-26-1-04-85-П/14 од 29.1.2015. године.
32. Рјешење Конкурентијског савјета бр. 05-26-2-013-44-П/14 од 9.6.2015. године.
33. Commission Staff Working Document: Bosnia and Herzegovina 2015 Report. http://europa.ba/wp-content/uploads/2015/11/20151110_report_bosnia_and_herzegovina.pdf.
34. Web страница Конкурентијског савјета БиХ. <http://bihkonk.gov.ba>.

